

PROTIATOMOVÝ MANÉVR VOJSK

Major Miroslav Nedvěď

S mohutným rozvojem zbraní hromadného ničení, kterými je možno zasáhnout důležité cíle nepřítele jak na frontě, tak i v hlubokém týlu, vystala nutnost studia otázek ochrany a účinného boje proti těmto zbraním. Doposud jsme se při řešení těchto problémů zabývali zpravidla jen studiem některých zásadních opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení, jako je průzkum a ničení nepřátelských zbraní hromadného ničení, dostatečné ukrytí vlastních vojsk a jejich rozptylování a likvidace následků nepřátelských úderů. V současné době se v naší operační přípravě začíná rozpracovávat jeden z nových způsobů ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení — protiatomový manévr vojsk.

Pokusím se o stručný rozbor některých otázek tohoto manévru, který nelze chápat jako nějaký nový prvek operačního a bojového zabezpečení vojsk, nýbrž jako jeden z možných způsobů ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení.

Cílem protiatomového manévru je vyvedením vojsk zpod úderu zabránit nebo snížit ničivé účinky úderů zbraněmi hromadného ničení na vlastní vojska. Tento manévr se provádí rychlým přeskupováním jednotek, útvarů a svazků do nových prostorů, aby nepřítel neměl možnost provést účinné údery na vojska, jejichž rozmístění se mu včas podařilo zjistit.

Základním předpokladem úspěšného provedení protiatomového manévru je dobře organisovaný a spolehlivě pracující průzkum, který musí rychle získat zprávy o eventuálních přípravách nepřítele k použití zbraní hromadného ničení, aby bylo možno včasným provedením manévru nepřátelské údery předejít. Kromě toho bude výhodné provádět protiatomový manévr i periodicky, bez ohledu na to, že byly zjištěny konkrétní přípravy nepřítele k použití zbraní hromadného ničení. S touto otázkou těsně souvisí i dobře provedená maskovací opatření, která musí nejen zabránit nepříteli zjistit skutečné rozmístění vlastních vojsk a jejich činnost, ale i klamnou činností předstírat soustředění a činnost vojsk v jiných prostorech tak, aby nepřítel provedl údery „do prázdna“.

Provedení protiatomového manévru má nesporně velký význam zejména v počátečním období války, kdy vyvedením vojsk zpod úderu lze podstatně snížit účinky nepřátelských úderů.

Možnost provedení tohoto manévru se v soudobých podmínkách značně zvýšila vzhledem k velkému rozmachu motorisace a mechanisace vojsk. V současné době lze dále podstatně zvýšit pohyblivost a tím naopak snížit nebezpečí napadení zbraněmi hromadného ničení vybavením vojsk pásovémi nebo polopásovémi dopravními prostředky, které jim umožní provádět rychlé a skryté přesuny i mimo komunikace.

Protiatomový manévr v útočné operaci

Při přípravě útočné operace je nutno především zabránit nepříteli použít zbraně hromadného ničení na vojska úderného uskupení, ať už zaujímají výchozí položení k útoku nebo jsou soustředěna v hloubce a připravují se provést průlom nepřátelské obrany z chodu.

Není účelem rozbírat tu všechna opatření k ochraně vojsk před úderem zbraněmi hromadného ničení, nýbrž ukázat jen na možnosti protiatomového manévru v této fázi bojové činnosti vojsk.

Aby bylo možno zabránit nepřátelským úderům na soustředěná vojska nebo snížit jejich účinek, lze je z ohroženého prostoru soustředění utajeně vyvést do dříve připraveného záložního prostoru. Tento manévr bude prováděn buď periodicky po určité době nebo v některých případech, zvláště v obranné operaci, bude výhodné jej uskutečnit až tenkrát, předpokládáme-li, že nepřítel svým průzkumem zjistil rozmístění našich vojsk v daném prostoru nebo provedl již na tato vojska úder. Přesun vojsk do záložních prostorů může být proveden buď po jednotkách, útvech nebo svazcích. K utajení přesunu je nutno využívat především nocí nebo ztížených povětrnostních podmínek. Je-li třeba vzhledem k situaci provést tento manévr za dne, musí být organizována spolehlivá protivzdušná obrana vojsk jak stíhacím letectvem, tak i protiletadlovými zbraněmi pozemních vojsk.

K zabezpečení rychlého a utajeného přesunu vojsk do záložního prostoru soustředění musí se předem provést všestranná příprava pochodových os i nových prostorů soustředění. Hlavním problémem v tomto případě je zřízení vybudování záložních prostorů, kde musí být v maximální míře využito všech dosažitelných mechanizačních prostředků, poněvadž vojska nebudou sama schopna vybudovat oba prostory soustředění. V každém případě musí být v záložních prostorech připraven minimální počet úkrytů pro živou sílu a bojovou techniku a jejich rozmístění musí vojskům umožňovat rychlé vyvedení z daného prostoru.

Důležitý úkol při přesunu vojsk do záložních prostorů mají štáby všech stupňů. Musí především organizovat spolehlivou pořádkovou službu na pochodových osách i v nových prostorech soustředění, kontrolovat pochodu kázeň a dodržování všech maskovacích opatření.

K oklamání nepřítele o rozmístění vojsk je nutno ponechat část jednotek v dosavadních prostorech soustředění, kde provádějí silnou demonstrační činnost a udržují dosavadní režim, po případě předstírají klamné přesuny nebo jejich přípravu do jiných směrů a klamných prostorů.

V průběhu útočné operace jsou útvary prvního sledu v celku dostatečně chráněny před nepřátelskými úderem udržováním těsného dotyku s bránícím se nepřítelem. Velký význam pro rozvíjení operace však mají druhé sledy a zálohy, které je nutno zvláště chránit před nepřátelskými úderem. Těmto úderům je možno kromě aktivních opatření zabránit zpravidla tak, že druhé sledy a zálohy nebudou zůstat delší dobu na jednom místě, aby nepřítel neměl možnost na ně trvale provádět úder, nýbrž budou periodicky měnit své prostory rozmístění.

Tuto otázku je ovšem třeba pečlivě zvážit, poněvadž takový požadavek nelze vždy splnit vzhledem k tomu, že soudobé technické prostředky umožňují nepříteli provést atomové úder přibližně do 4 až 6 hodin po zjištění našich vojsk v určitém prostoru, a nelze pochopitelně provádět tak časté přesuny s těmito vojsky.

Druhé sledy a zálohy postupující za prvními sledy v pochodových prouděch mohou kromě toho nejlépe provádět protiatomový manévr tak, že během svého postupu změni náhle směr svého pochodu, zejména před nějakým nebezpečným místem, kde je možno očekávat nepřátelský úder zbraněmi hromadného ničení (jako jsou mosty, soutěsky, lesy). Tento manévr

je ovšem nutno předem naplánovat a k úpravě nových komunikací vyčlenit dostatečný počet ženijních sil. Tyto úkoly musí být provedeny na-prosto utajeně, aby nepřítel nemohl náš zámysl včas odhalit.

Učiníme-li závěr, zda lze provádět protiatomový manévru v průběhu útočné operace, vidíme, že jeho možnosti jsou poměrně omezeny, a bude proto nutno hledat jinou cestu a způsoby ochrany vojsk před nepřátelskými údery. Tak na příklad je třeba zabránit nepříteli v provádění průzkumu, dovedným maskováním snížit možnosti zjištění našich vojsk a aktivní obranou mu nedovolit provést účinné údery na naše vojska.

K zabezpečení úspěšného provedení protiatomového manévru přispějí podstatně i dovedně organisovaná protiradiotechnická opatření prováděná s cílem znemožnit nebo ztížit činnost nepřátelských radiolokátorů a oklamat radiotechnický průzkum nepřítele, aby nemohl přesně zjistit operační uskupení a přesuny našich vojsk. K splnění těchto úkolů bude výhodné zabezpečit proti radiolokačnímu průzkumu nepřítele prostory soustředění vlastních vojsk, předstírat klamné přesuny a soustředění a napodobit protiradiolokační zabezpečení klamných prostorů soustředění.

Dovedným spojením všech těchto opatření je možno oklamat nepřítele a uchovat tak bojeschopnost vlastních vojsk.

Protiatomový manévru v obranné operaci

V obranné operaci mohou vojska vést bojovou činnost na připravených postaveních a vyhnout se všem pohybům v odkrytém terénu, mají větší možnost budovat zákopy a úkryty, které je chrání před účinky zbraní hromadného ničení, avšak hlavní nevýhodou obrany zůstává ta skutečnost, že nepřítel může poměrně snadno určit rozmístění vojsk obránce nebo průběh jednotlivých obranných postavení a čar a provést účinné údery na nejhodnější cíle. V obraně je proto nutno zaměřit veškeré úsilí na zmenšení zranitelnosti bránících se vojsk.

Dovedným provedením protiatomového manévru může obránce vyvést vojska zpod úderu, avšak odolnost obrany a celkový zámysl obrany nesmí být tímto manévrem narušen. Použití tohoto manévru je výhodné zvláště tehdy, neměl-li obránce dost času k plnému vybudování obrany s hlediska protiatomové ochrany jak na jednotlivých obranných postaveních, tak i v prostorech rozmístění záloh a druhých sledů. V rámci armádní obranné operace budou tento manévru provádět zejména útvary a jednotky svazků druhého sledu armády, které jsou rozmístěny buď na druhém pásmu nebo na armádním obranném pásmu. Jejich činnost je obdobná jako v přípravném období útočné operace, kdy se mohou přesunout do záložních prostorů soustředění.

Protiatomový manévru je možno provádět i vojsky bránícími první pásmo obrany, kdy lze podstatně snížit účinek nepřátelských atomových úderů provedených v rámci dělostřelecké a letecké přípravy zteče. Nej důležitějším předpokladem úspěšného provedení tohoto manévru je zvolit správně dobu jeho zahájení. Nejvýhodnějším okamžikem je doba několik hodin před pravděpodobným začátkem nepřátelské přípravy zteče, to je okamžik, kdy obránce zpravidla zahajuje vlastní protipřípravu. Je pochopitelné, že tento manévru nelze zahájit předčasně, protože by útočník měl dost času

k tomu, aby provedl doplňkový průzkum změněné sestavy vojsk obránce a účinně zasáhl vojska již v nových prostorech rozmístění nebo v nových rajónech obrany. Kromě toho je nutno, aby jednotky a útvary, které jsou po delší dobu v určitých obranných rajónech, měnily periodicky své místo a přemísťovaly se do dříve vybudovaných, ale neobsazených rajónů obrany.

Protiatomový manévr na prvním pásmu vybudovaném s praporním systémem obrany možno na příklad provést tak, že se na prvním postavení síly z třetího zákopu soustředí do druhého a jednotky, které bránily druhý zákop, přejdou do prvního zákopu, takže hlavní síly praporů prvního sledu budou soustředěny na prvních dvou zákopech, kde jsou dostatečně chráněny před nepřátelskými údery zbraní hromadného ničení vzhledem k těsné blízkosti vojsk útočníka. Na druhém a třetím postavení je možno přeskupit jednotlivé prapory do jiných, předem připravených rajónů.

Je-li vybudována obrana systémem rotních rajónů obrany, je možno na prvních dvou postaveních provést tento manévr tak, že se roty z druhého postavení přeskupí do prvního postavení a zaujmou obranu v mezích mezi rotami na prvním postavení nebo obsadí druhý zákop prvního postavení, který předtím uvolnily roty prvního sledu a přeskupily se do prvního zákopu. Na třetím a dalších postaveních je možno opět provést buď manévr celými prapory nebo rotami tak, jak je uvedeno v prvním případě.

Jiný možný způsob tohoto manévru bude na příklad vyvedení vojsk z prvního nebo druhého obranného postavení do hloubky obranné sestavy, aby byly sníženy ztráty vlastních vojsk při provedení nepřátelské dělostřelecké a letecké přípravy zteče.

V průběhu obranné operace bude výhodné pravidelně přemísťovat velitelská stanoviště, aby nepřítel neměl možnost zjistit jejich přesné rozmístění a zničit je. Tento manévr bude výhodný i v tom případě, není-li podezření, že se nepříteli podařilo rozmístění velitelských stanovišť odhalit.

Zálohami i dělostřelectvem lze uskutečnit obdobný manévr. Zvláště dělostřelectvo může provádět široký rokádní manévr jak uvnitř svazků, tak i dozadu, po případě mezi sousedy.

Tento příklad je jen jeden z možných způsobů provedení protiatomového manévru, který nelze řešit šablonovitě, nýbrž je nutno přihlížet ke konkrétním podmínkám, zvláště k terénu a k celkovému zámyslu obrany.

Vojska bránící druhé pásmo obrany mohou uskutečnit obdobný manévr v době, kdy se nepřítel po prolomení prvního pásma obrany přiblížil k přednímu okraji druhého pásma na takovou vzdálenost, že lze očekávat jeho údery na vojska bránící druhé pásmo.

Shrneme-li možnosti provádění protiatomového manévru v obranné operaci vidíme, že hlavní výhodou tohoto manévru v obraně je snížení nebezpečí nepřátelských úderů na dříve zjištěné cíle, zmenšení ztrát vlastních vojsk a tím i zvýšení odolnosti celé obrany, čehož lze zvláště výhodně využít v málo ženižně vybudovaném obranném systému.

Z nevýhod je možno uvést to, že k provedení tohoto manévru je třeba včas získat spolehlivé zprávy o připravovaných nepřátelských úderech na naši obranu, zvláště je nutno zjistit přibližnou dobu zahájení nepřátelské přípravy zteče, aby bylo možno celý manévr provést ve vhodném okamžiku. K uskutečnění tohoto manévru musí být vybudována dostatečná síť spojovacích zákopů, příček a eventuálně příčných postavení, chceme-li provádět

tento manévř i mezi jednotlivými pásmy obrany. Při plánování protiatomového manévřu je nutno uvážit i to, že se musí počítat i s morálním činitelem vojsk, poněvadž je možné, že vojska obránce budou někdy i méně ochotně opouštět své úkryty a postavení a přesunovat se do nových míst a prostorů v době, kdy je poměrně velké nebezpečí nepřátelských úderů.

Plánování a řízení protiatomového manévřu

Protiatomový manévř je nutno řešit souběžně s přípravou rozhodnutí pro útočnou nebo obrannou operaci a jeho plánování musí být zahrnuto do celkového plánu operace.

V útočné operaci je možno předem plánovat tento manévř jen u svazků druhého sledu, zvláště za přípravného období a při jejich zasazení. Podrobně tyto otázky je možno řešit až v průběhu samé operace podle konkrétní situace. Štáby všech stupňů musí předkládat svým velitelům konkrétní návrhy na provedení tohoto manévřu ve všech případech, kdy je možno ve zvýšené míře očekávat nepřátelské údery, to znamená, zvláště v důležitých epizodách vedení bojové činnosti vojsk, jako je zasazování druhých sledů, při překonávání vodních toků a j.

V obranné operaci je možno tuto otázku řešit souběžně s řešením celkového zámyslu obrany a spolu se stanovením úkolu pro obranu musí být vojskům dány úkoly i k provedení protiatomového manévřu.

Protiatomový manévř bude plánován zpravidla štábem armády a jeho vlastní provedení budou uskutečňovat velitelé svazků a útvarů.

Při plánování tohoto manévřu není třeba zpracovávat zvláštní dokument, nýbrž je ho možno zahrnout do grafického rozhodnutí velitele. Při jeho přípravě musí být pamatováno na organizaci zabezpečení nejen po stránce ženíjní a regulační, ale i bojové, což je důležité v obraně, kde čelní sledy musí chránit všechny pohyby vojsk během celého manévřu.

Protiatomový manévř musí být řízen krátkými signály, aby vojska mohla zahájit všechny přesuny bez dlouhých příprav. V tomto období se musí štáby zaměřit na kontrolní činnost, musí sledovat, zda jsou dodržovány všechny zásady utajení a maskování a jak vojska zaujímají nové prostory a rajóny obrany, aby bylo rychle dosaženo pohotovosti k obraně.

Při budování obrany se musí vojska určená k provedení protiatomového manévřu seznámit i s novým prostorem nebo rajónem obrany — v každém případě velitelé všech stupňů musí provést rekognoskaci těchto prostorů, musí znát pořadí a způsob přeskupení svých jednotek, aby v průběhu tohoto manévřu nebyly způsobeny nepřátelskými údery ještě větší ztráty, než kdyby se manévř vůbec neprováděl.

Bude proto nutno, aby se při jeho přípravě vyznačily všechny rajóny a úseky určitými značkami, které musí znát každý voják, a od každé čety musí být předem vyslán do nových úseků směrník, aby urychlil zaujetí nových prostorů, poněvadž nestačí jen rychle vyklidit dosavadní rajóny a přesunout se do nových míst, nýbrž je nutno stejně rychle zaujmout obranu v nových prostorech, aby bylo možno ihned odrazit možný útok nepřítele na kterémkoli směru. Je-li dost času, musí štáby všech stupňů organisovat s vojsky nácvik tohoto manévřu.

Z á v ě r

Protiatomový manévř je jeden z možných způsobů ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení, jehož cílem je vyvést vojska z dosavadních prostorů, a tak zabránit nepříteli provést údery nebo alespoň podstatně snížit jejich účinky. Základním předpokladem provedení tohoto manévřu je spolehlivě pracující průzkum, který musí včas zjistit přípravy nepřítele k provedení úderů zbraněmi hromadného ničení.

V útočné operaci je možno tento manévř nejvýhodněji provést v přípravném období vojsky úderného uskupení nebo v průběhu operace svazky a útvary druhého sledu, které během svého přesunu mohou náhle změnit směr postupu, a tak se vyhnout pravděpodobným nepřátelským úderům.

Obranná operace umožňuje provádět protiatomový manévř v široké míře na všech stupních jak svazky druhého sledu, tak i útvary a jednotkami bránícími první nebo druhé pásmo obrany.

Ve všech případech musí být protiatomový manévř pečlivě promyšlen, naplánován a zabezpečen zejména dovednými maskovacími opatřeními, aby nepřítel nemohl včas odhalit zámysl celého manévřu, poněvadž jedině tak dosáhne tento způsob ochrany proti zbraním hromadného ničení svého účelu.